

Garazsi Dániel

Egy olimpia, három olvasat

Peking eseményei a nyomtatott sajtóban

A vizsgálat

Dolgozatomban a pekingi nyári olimpiai játékoknak sporttudósításait vizsgálom a nyomtatott sajtó három termékében. Azért esett választásom a nyomtatott sajtóra, mert az elektronikus médiában az élő közvetítéseken kívül nem láthattunk-hallhattunk tudósítást. A vizsgált lapok között szerepelt Magyarország egyetlen sportnapilapja, a Nemzeti Sport, hazánk legnagyobb példányszámú, ingyenes terjesztésű napilapjának olimpiai melléklete, az Olimpiai Metropol, valamint a legkedveltebb magyar bulvárlap, a Blikk.

Az elemzett cikkek az olimpia egy adott napján, augusztus 13-án történt magyar vonatkozású eseményekről tudósítanak. Olyan cikkeket vettem figyelembe, melyek témája megegyezik mindhárom vizsgált sajtótermékben. Újságonként négy ilyen cikket találtam. A négy cikk témája: Cseh László ezüstérme, Mincza-Nébald Ildikó bronza, a női vízilabda-válogatott mérkőzése és Bácsi Péter szereplése. Az elemzési korpusz tehát 12 cikkből áll.

Dolgozatom elején hipotéziseket fogalmaztam meg, közülük két fő hipotézis vezetett az elemzés során:

- A sporttudósításokban minden esetben pontosan meghatározható a közlő személye
- A tudósítások szövegében sok, az expresszivitást fokozó metaforikus kifejezés található

A szövegeket elemeztem a jelentés és a szerkezet szempontjából, valamint vizsgáltam a szövegek tematikus hálóját. Elemzésemben használtam azokat a szempontokat is, melyeket Tolcsvai Nagy Gábor (2001) ajánlott a szövegtípusok vizsgálatához (kifejtettség, bennfoglalás mértéke; nézőpont jelöltsége; kommunikációs szinterek jellemzői; a szöveg szerkezete). Ezenkívül felállítottam egy címtipológiát is a vizsgált sajtótermékekre nézve, valamint a sporttudósítások stiláris jellemzőit is bemutattam.

A vizsgált lapok

A **Nemzeti Sport** több mint 100 éves múltra tekint vissza, első száma 1903. március 15-én került az utcákra. Magyarország egyetlen sportnapilapja. Tulajdonosa a Ringier Kiadó. A Nemzeti Sport általában 20–24 oldalas terjedelemben jelenik meg, normál berlini formátumban. A lap az olimpiai játékok idején nagyobb terjedelemben, 24–32 oldalon jelent meg, terjedelmének körülbelül a felét tették ki az olimpián történetekkel kapcsolatos sporttudósítások és elemzések, vélemények, interjúk.

Az **Olimpiai Metropol** Magyarország legnagyobb példányszámú, ingyenes terjesztésű napilapjának, a Metropolnak volt melléklete az olimpia két hete alatt. Érdekessége, hogy délután került az utcákra, így az olvasó az aznapi eseményekről elsőként ebből a lapból informálódhatott. 10–14 oldalnyi terjedelemben jelent meg, magát délutáni sportújságként aposztrofálva, egy-két oldalban tartalmazta a legfrissebb híreket is, a többi részt a sporttudósítások tették ki. Kiadója a Modern Times Group svéd médiavállalkozás (www.ringewr.hu).

A **Blikk** Magyarország legolvasottabb napilapja, piacvezető a bulvártermékek között. 1994-ben jelent meg először, tulajdonosa a Ringier Kiadó, csakúgy, mint a Nemzeti Sportnak. A lap 20–24 oldalon jelenik meg (www.ringer.hu).

Az eredmények

Tapasztalataim közül a közlő személyének beazonosíthatóságára vonatkozó vizsgálat eredményét, a tudósítások feltárt nyelvi jellemzőit, a szövegek szerkezetét, valamint a Tolcsvai Nagy Gábor által ajánlott szempontok közül a kifejtettség és bennfoglalás mértékével kapcsolatos eredményeket szeretném kiemelni.

Az elemzés megkezdése előtt azt feltételeztem, hogy a **közlő személye** minden sporttudósításban pontosan beazonosítható, ugyanis a tudósítás egyik alapvető műfaji követelménye, hogy a szerző egyedi közlést tárjon a nyilvánosság elé, ott legyen a helyszínen, és monogramja vagy neve fel legyen tüntetve az írás mellett. Ehhez képest a vizsgált 12 tudósítás közül mindössze két cikkben azonosítható be pontosan a közlő személye. Noha a Nemzeti Sportban olvashatjuk a kiküldött tudósítók névsorát, a cikkekben nem tüntetik fel, hogy pontosan melyikük szerezte az adott írást. Az Olimpiai Metropol forrása az MTI és Mittelholcz Dóra saját kiküldött tudósító, aki az elemzett cikkek közül csak egyben van megjelölve forrásként. A Blikk fel sem tünteti forrásait, egy kivétel azonban akad, az ominózus tudósítást Halas Zoltán készítette, aki helyszíni tudósítóként jelen volt az eseményeken.

Munkám második hipotézise a **tudósítások nyelvi jellemzőire** vonatkozott, miszerint szövegeikben sok, az expresszivitást fokozó metaforikus kifejezés található. A tudósítások vizsgálatának alkalmával kilenc olyan cikket találtam, amelyekben nagy számmal fordultak elő metaforikus nyelvi kifejezések, túlzások, állandósult kifejezések, a verseny szinonimájaként használt szavak. Ezek mind a szöveg kife-

jezőerejének növelését, a küzdelem menetének, mértékének, milyenségének minél szemléteesebb, érdekesebb visszaadását szolgálják. Mint azt már az elméleti részben említettem, a sporttudósítás alapvetően háromféle eseményt közölhet: nyert, veszített, döntetlent játszott. Éppen ebből a sematizált, leegyszerűsített tartalomból adódik az, hogy a nyelvi megformálásnak döntő szerepe van az olvasó figyelmének felkeltésében. (Vö. Hulyák-Tomesz 2007.) Ezért áll fenn az a jelenség, hogy a sporttudósítás nyelvezetétől elválaszthatatlan a metaforikusság, a képszerűség, a szövegalkotó mintegy láttatja az eseményeket a befogadóval, különösen a nyomtatásban megjelenő szövegek esetén, mikor nem áll rendelkezésre illusztrációs képsorozat, legfeljebb néhány fénykép (Nemesi 2005).

Itt kell még megemlítenem, hogy az egyes újságok nyelvezetét vizsgálva milyen eredményre jutottam még az említetteken kívül. A stiláris jellemzők vizsgálata alapján a Nemzeti Sport volt az az újság, melynek tudósításaiban a legjobban ötvöződött a szaknyelv és a metaforikus nyelvi elemek használata. Ennek a napilapnak volt a legszínesebb, legegységibb nyelvezete, sokszor mosolygásra készítő hasonlatokat, nevetető ironikus megjegyzéseket, remek hangulatfestést, helyszíni leírást olvashattunk a lapban. A cselekmények leírása mellett tehát fontos szerepe volt a nyelvezetnek, így maximálisan fenn tudta tartani az olvasó érdeklődését egy-egy cikk. Az Olimpiai Metropolról elmondható, hogy tudósításai a legszakszerűbbek és leg részletesebbek voltak. Ebben a sajtótermékben volt a legszembetűnőbb a szaknyelv használata, az akciók részletekbe menő bemutatása, helyenként aprólékos részletezése. Ez az újság adta vissza legmélyebben, legátfogóbban a történeteket, mindezt szaknyelven, metaforikus kifejezésekkel fűszerezve. Viszont hiányzott belőle az atmoszférateremtés, a helyszíni hangulat bemutatása. A Blikk négy vizsgált cikke közül csak kettő tekinthető tudósításnak, mindkettő tartalmaz metaforikus nyelvi elemeket, de csak az egyik használja a szaknyelvet. A másik két cikk, melyeket hírként definiáltam, köznapin nyelven íródott, nem figyelhető meg benne a metaforikusság és a szaknyelv használata sem.

A Blikk tudósításainak nyelvi megformáltsága minden bizonnyal a bulvárjellegből adódik, hiszen minél szélesebb körű olvasótábort szeretnének elérni, ezért mellőzik a szaknyelvet, hogy közérthető legyen a befogadóknak kínált írás. A Nemzeti Sporttól azt vártam volna, hogy a legmélyebb, legátfogóbb, legszakszerűbb tudósításokat kínálja az olvasóknak, lévén az újság egy tematikus lap, csak a sportszerető emberek olvasótáborát célozza meg. Az olimpia idején azonban szándékában állhatott a lapnak, hogy szélesebb olvasótáborát célozzon meg, azokat is elérje, akik a sporthoz kevésbé értenek. Hiszen az olimpia ideje alatt sokan olyan sportágakat is megnéznek, melyeket egyébként nem követnek figyelemmel, pusztán azért érdeklő őket, mert magyar érdekeltségűek. Szakszerűségben és az események legmélyebb visszaadásában az Olimpiai Metropol vitte a prímet délutáni sportújságként, Magyarország egyetlen ingyenes terjesztésű országos napilapjának mellékleteként. Ebben szerepet

játszhatott a szakmai presztízs növelésének szándéka is és az olvasótábor „elvétele” a fizetős sportlapoktól. A délutáni megjelenésből adódóan a „legfrissebb informátor” kitüntető címet is a lapnak adományozhatjuk.

A **szövegek szerkezetének** vizsgálatából arra a következtetésre jutottam, hogy a *Nemzeti Sport* többféle szervezőelvet is használ szövegeinek megalkotásakor. A négy vizsgált tudósításban volt lineáris szerkesztésű, mozaikszerű és ok-okozati összefüggések mentén szerkesztett szöveg. Az *Olimpiai Metropol* tudósításaiban is háromféle szervezőelvet fedeztem fel, találtam logikai rend alapján szervezett írást, lineáris építkezésű tudósítást és mozaikszerűen szerkesztett szöveget is. A *Blikk* írásaiban a lineáris szerkesztési elv dominált, egy cikkben mozaikszerű építkezést véltem felfedezni.

Összesen tehát hét lineáris, három mozaikszerű, egy logikai rend alapján szervezett és egy ok-okozati összefüggések mentén felépített sporttudósítást találtam a vizsgált cikkek között. Az elemzés alapján a tudósítások legtöbbször a lineáris építkezés elvét használják.

A **kifejtettség és bennfoglalás mértékével** kapcsolatosan a következők mondhatók el a vizsgált tudósításokról:

- Minden esetben szerepeltek benne a résztvevők (ki tette?)
- Minden esetben szerepelt az eredmény, legkésőbb a leadben megjelent, de gyakran már a cím is közölte (mit tett?)
- A helyszín mindenhol beazonosítható volt, de pontos megjelöléssel ritkán találkoztam (hol tette?)
- Az időpont sokszor csak az újság megjelenésének idejéből volt kikövetkeztethető (mikor tette,)
- A *miért* néhány esetben nem jelent meg
- A *hogyan* mindig megjelent

Most pedig nézzük meg az egyes pontokat részletesen, elsőként azt, hogy hány-szor jelent meg a cikkekben már a címben az eredmény és hány-szor csak a leadben. A vizsgált tudósítások közül nyolc cikk esetében az eredmény már a címben megjelent. Érdekesség, hogy a *Blikk* mind a négy vizsgált írásának már a címében megjelenik az eredmény. A fennmaradó négy tudósítás az alcímben vagy a leadben közölte az eredményt.

Pontos helyszínmegjelöléssel három esetben találkozunk, a többi esetben csak azt említi meg a szöveg, hogy az esemény a pekingi olimpián történt.

Az idő pontos megjelölésével négy cikkben találkozunk. A női vízilabda-válogatott mérkőzésének esetében a szerzők a versenyfolyamat aktuális állásával utalnak a mikorra (csoportmérkőzések második köre). A többi cikkben csak az újság megjelenésének napjából lehet következtetni az időpontra.

A *miértre* válaszoló tények csak három esetben nem jelentek meg a szövegben, mindhárom ilyen írás a *Blikk*ben jelent meg .

Az egyes lapok tudósításai közt tehát terjedelmi, nyelvezeti és szerkesztésbeli, szerkezeti eltéréseket is felfedezhetünk. Ezek oka a lapok eltérő célközönsége, eltérő profilja, tematikája. Kijelenthetjük, hogy nagymértékben befolyásolta az olvasó olimpiáról szerzett ismereteit az, hogy melyik sajtótermékből informálódott az eseményekről.

Felhasznált irodalom

- Hulyák-Tomesz Tímea 2007. A televíziós sporttudósítások jellemzői. In: H. Varga Gyula (szerk.): *Kommunikáció és szövegkutatás*. Líceum Kiadó, Eger.
- Nemesi Attila László 2005. Az alakzatprodukció empirikus kutatásának dilemmái. In: Ivaskó Livia (szerk.): *Érthető kommunikáció*. Szegedi Tudományegyetem Médiatudományi Tanszék, Szeged.
- Tolcsvai Nagy Gábor 2001. *A magyar nyelv szövegtana*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.